

Volkscrant 4 feb
2012

De best besproken roman van 2012

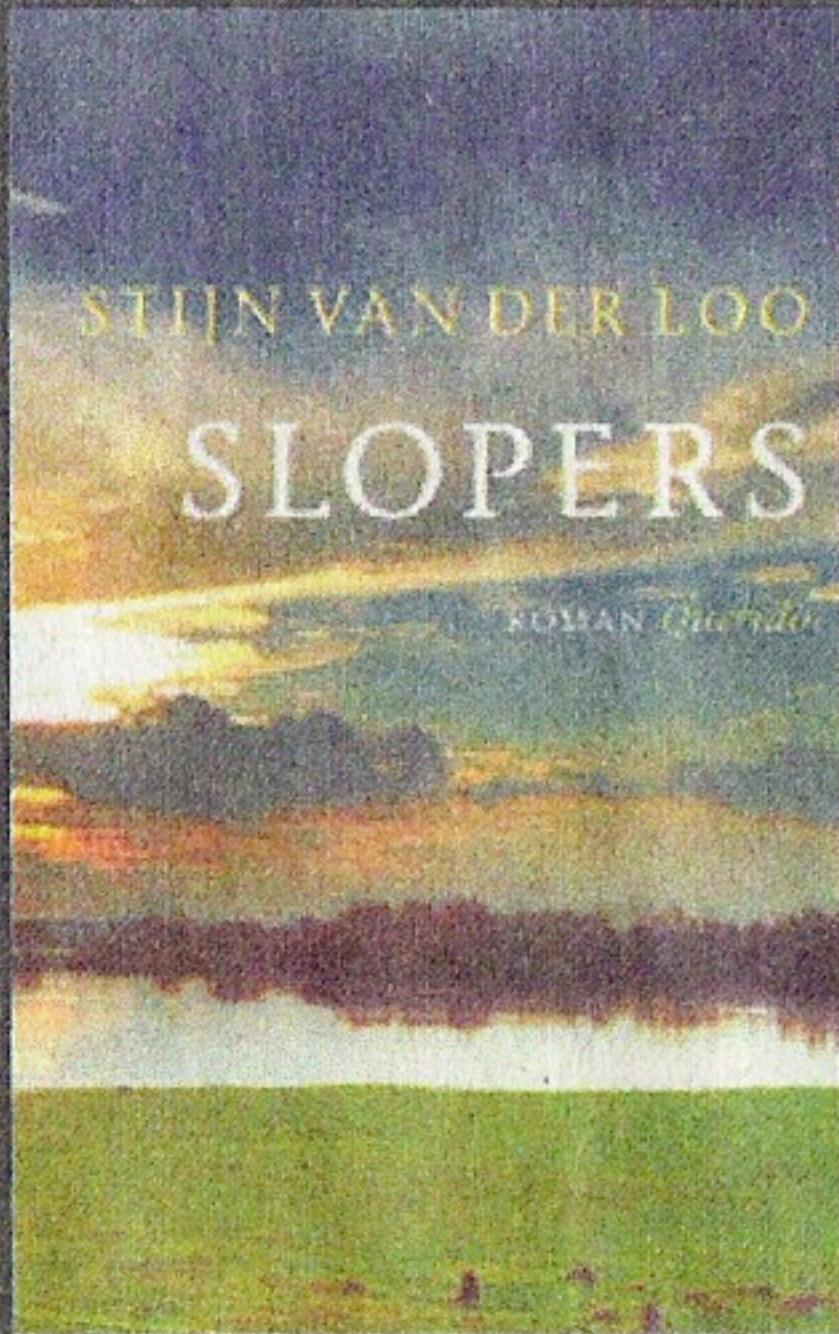
STIJN VAN DER LOO
SLOPERS

‘Van der Loo toont zich opnieuw een fascinerende verteller.’ *de Volkskrant*

‘Slopers doet in veel opzichten denken aan het werk van Hugo Claus.’ *Eindhovens Dagblad*

‘Lyrisch geschreven en sfeervolle roman.’
NRC Handelsblad

www.querido.nl

Onder slopers

LITERATUUR

Morgen presenteert Stijn van der Loo zijn nieuwe roman 'Slopers', een buitengewoon boek.

★★★★★

'Slopers', door Stijn van der Loo. Uitgave: Querido. 238 blz. Prijs: 18,95 euro. De auteur is zaterdag 14 januari om 14 uur bij boekhandel Spijkerman in Eindhoven.

door Peter van Vlerken

De in Eindhoven (1963) geboren en alweer jaren in Amsterdam woonachtige Stijn van der Loo is een uitzonderlijk muzikaal en literair dubbeltalent. Op muziekgebied won hij prijzen als zanger (countertenor in de a capella-groep Intermezzo), componeerde hij liedjes en muziekstukken, trad hij op als veelzijdig instrumentalist en theaterperformer, schreef hij muziek bij verzen van Huub Oosterhuis, enzovoorts. Verder was hij als muziekdocent verbonden aan het schoolproject BISK in Helmond en daarnaast gaf hij les op het Joriscollege in Eindhoven. Over die laatste periode bij het Joris schreef hij de veelgeprezen roman 'De held Jacob Mulle', waarin hij onder anderen zijn oude rector portretteerde, die in een wolk van cognaclucht een school bestierde waar het broeierig toeging onder uitgekookte leerlingen en rivaliserende leraren. Was een school een geijkt decor voor een boek – denk aan Vestdijks 'Ina Damman' –, de locatie voor zijn debuutroman was dat in het geheel niet. Dat speelde zich af in een Eindhovens galvaniseerb企业. Het heette naar de werkelijkheid van een bestaande fabriek

'De Galvano' en het ging er naar de aard van de werkzaamheden even broeierig toe als in 'Jacob Mulle'. Van der Loo won er de Debutantenprijs en de Brabantse Literatuurprijs mee en de roman werd tevens genomineerd voor de Libris-prijs. Morgen komt er een nieuw boek van hem uit: 'Slopers'. De presentatie is met enig tromgeroffel aangekondigd, en terecht, want de schrijver is zijn status van talent ontgroeid en je kunt er inmiddels donder op zeggen dat een nieuwe roman van hem op voorhand bijzonder is. Dat bijzondere zit hem in de eerste plaats weer in het decor waartegen deze derde roman van Van der Loo is gesitueerd. Het speelt zich af in kringen van slopers. Evenals bij de galvaniseerders in zijn debuut kan ik me geen literair werk heugen waarin slopers de hoofdpersonages zijn. Ergens in een onbestemd, hardvochtig stuk Brabant, met verzonden plaatsnamen als Giers en Schenk en rivieren als Mieke en Wel, waar strijd wordt gevoerd tussen mannen van de klei en 'hullie' van de zandgrond, draait het om de gebroeders Pek. Behalve letterlijk de modder kleeft aan hen in fi-

guurlijke betekenis de zonde en de achterklap.

Die hangen samen met hun vader, die in de oorlog op de hand van de Duitsers was en zich daarna nooit meer heeft laten zien. Hun moeder is van ellende gestorven. Zie daar als zonen maar eens bovenop te komen. Zo vlak na de bevrijding doen ze hun best, dat kan hen niet ontzegd worden. Ze hebben hun dromen om zich boven hun besmeurde afkomst, hun zompige land en hun bekleemde bestaan uit te trekken, maar laat het hier maar de vraag zijn of ze dat lukt.

Weliswaar is het met steun van gelden uit de Marshall-pot de tijd van de wederopbouw, maar zij zijn toch vooral slopers, die niet alleen bouwvallige huizen maar met hulp van een imbeciele knecht, een corrupte bestuurder, onderlinge twisten en overmatig drankgebruik ook zichzelf te gronde dreigen te richten. Onder het motto dat je jezelf niet kunt bouwen, wel slopen, tekent zich vanaf het begin het drama onmiskenbaar af. Hoe rauw en zwart de wereld van de slopers ook wordt geschilderd, het knappe van Van der Loo is dat hij er ook poëzie aan weet te ont-

lokken. Om daar een voorbeeld van te geven: soms is het slopen als dansen, zij het op instortende muren en vallende nokbalken. Authentiek als het boek overkomt, is het een raadsel hoe de schrijver zich de terminologie van het slopersvak eigen heeft gemaakt. Bij

'De Galvano' was bekend dat hij de informatie had van zijn schoonvader die galvaniseur was, bij 'Slopers' is het voorlopig het geheim van de smid. De broeierigheid van zijn twee eerdere boeken zit ook in deze nieuwe roman, die in veel opzichten doet denken aan werk

van Hugo Claus. De Vlaamse meester wist ook wel raad met de stinkende stoofpot van collaboratie en familieverhoudingen. Het is misschien wat veel eer om Van der Loo met hem te vergelijken, maar hij verdient het.

Stijn van der Loo

foto Simon van Boxtel

Omslag van de nieuwe roman van Stijn van der Loo.

multitalent met één drijfveer: inspiratie overbrengen

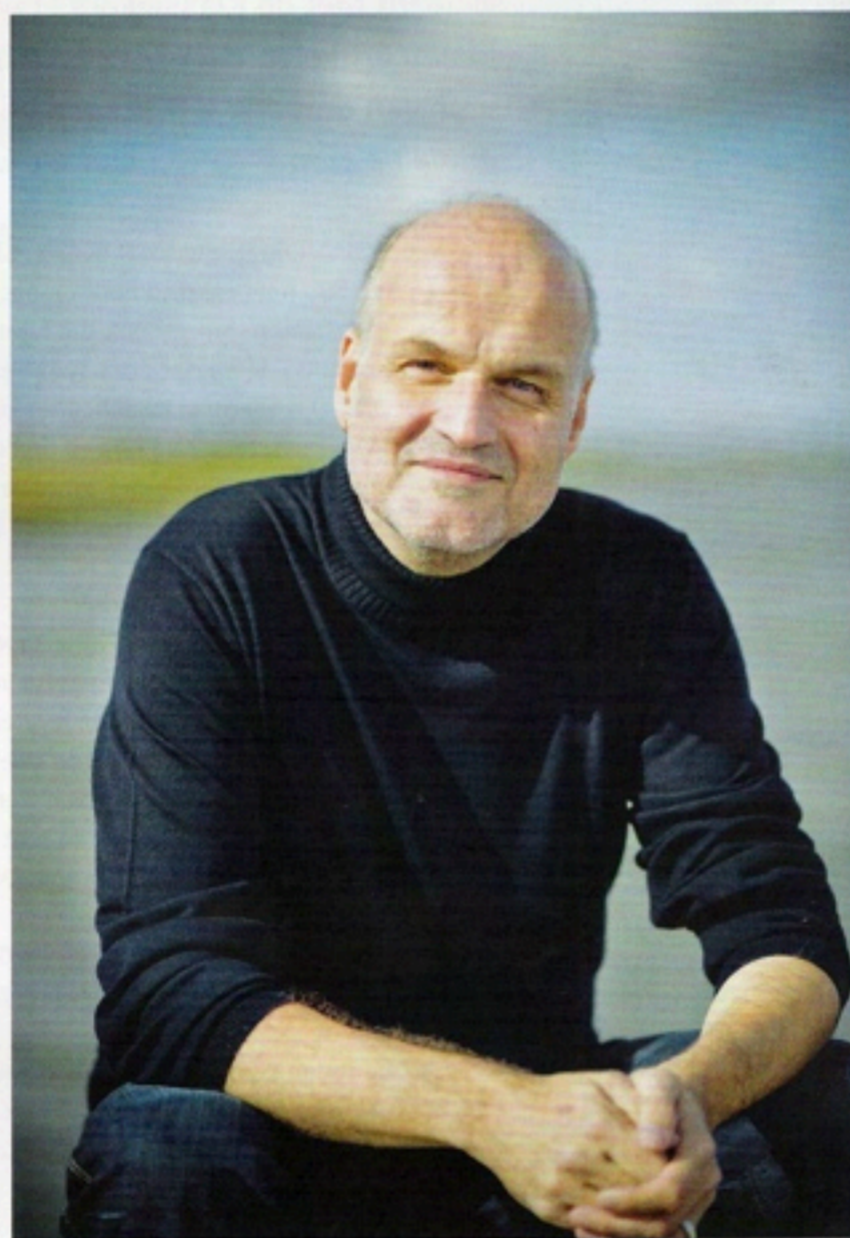
Bij Het Brabants Orkest kent iedereen Stijn van der Loo als filmmaker. Zijn video's van het orkest en van de musici en zijn componistenportretten en 'De keuze van...-items' vormen virtuele visitekaartjes voor bezoekers van de website en van de concerten van Het Brabants Orkest. Ook schoolkinderen in Brabant maken kennis met het orkest via de films van Stijn die al ruim tien jaar bij het lespakket van educatieprojecten horen. Wat niet iedereen weet is dat Van der Loo de opnamedagen bij het orkest afwisselt met de dagen van schrijven en componeren....

TEKST • OLGA DE KORT-KOULIKOVA

Zelfs een korte opsomming van alles wat Stijn van der Loo in de afgelopen jaren heeft gedaan (en nog steeds doet), zou een apart artikel kunnen vullen. Als kind leerde hij piano en klarinet spelen, tijdens en na zijn opleiding tot muziekdocent aan het Utrechts Conservatorium werkte hij als zodanig op het Sint Joriscollege in Eindhoven. Hij zong twaalf jaar in een à capella groep, Intermezzo, maakte meerdere succesvolle theaterprogramma's, componeert, brengt cd's uit, filmt, schrijft liederen (o.m. boek&cd *Liefde*, 2011, met Huub Oosterhuis), liedteksten en gedichten, korte verhalen en romans. Het lijkt ontzettend veel, maar door al zijn werkzaamheden heen ziet Stijn een duidelijke rode draad lopen die hem uiteindelijk naar drie 'eilanden' geleid heeft: literatuur, muziek en film. Literatuur is op dit moment het meest belangrijke en 'autonome eiland':

Stijn van der Loo (Eindhoven, 1963) is woonachtig in Amsterdam, samen met vrouw en kind. Hij werkt als schrijver, componist en theatermaker. Naast zijn creatieve werk verzorgt hij audio- en video-opdrachten, vanuit zijn Studio BBH, eveneens in Amsterdam.
www.stijnvanderloo.com

Zie tevens al het videowerk op www.brabantsorkest.nl en voor meer achtergronden over en impressies van het werk van Van der Loo ook:
Tv-interviews: www.youtube.com/watch?v=Kvrip3ABs2o • www.youtube.com/watch?v=u38Pg1mz78o
Theater- en multimediale kunst: www.youtube.com/watch?v=4NzujWdHrA • www.youtube.com/watch?v=Z2AE55OSxPk
Videoregistraties: www.youtube.com/watch?v=vLjXcuVrMhY • www.youtube.com/watch?v=p2EoUnblcNc

in januari 2012 komt, na *De Galvano* (2004) en *De held Jacob Mulle* (2006), zijn derde roman *De Slopers* uit. Met muziek is Van der Loo dagelijks bezig als componist en aandachtige luisteraar. En filmwerk is er ooit als onderdeel van muziekprojecten bijgekomen en gebeurt sinds 2002 vanuit zijn Studio BBH in Amsterdam. De muziekfilmpjes die hij voor Het Brabants Orkest maakt, ziet hij nog steeds als 'de meest interessante projecten'.

'BEKEND VAN TV'

Stijn van der Loo: 'Van 1997 tot 2006 werkte ik als programma-adviseur muziek bij Bisk (tegenwoordig Kunstbalie), het expertisecentrum voor kunst- en cultuureducatie in Noord-Brabant. Voor alle muziekprojecten maakten we lesmateriaal, en ik had het idee om in plaats van een

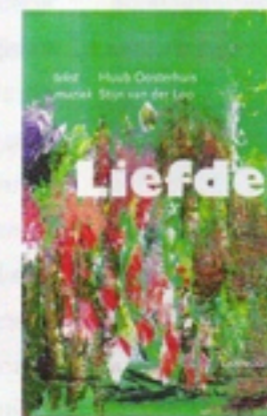
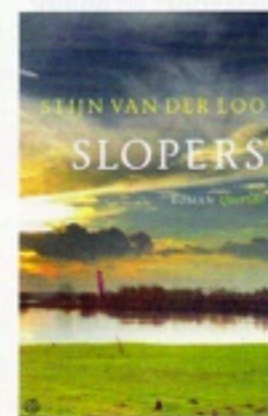
lesbrief een videoportret van de kunstenaar te maken waarin wij achter de schermen en in zijn 'keuken' kunnen kijken. In 2002 zijn we aan het project met Het Brabants Orkest begonnen en ik voelde meteen een klik. Dat werd het begin van onze jarenlange samenwerking. Al bij het eerste project, *De Vuurvogel* van Stravinsky, zag Van der Loo dat videobeelden de kinderen heel dicht bij een orkest kunnen brengen: 'Iedereen die op tv is, is interessant. De kinderen zien de beelden van de orkestmusici, krijgen workshops van degenen die ze al van de tv kennen en letten tijdens het concert extra op deze bekenden. Zo creëer je een band.' Maar de videovorm werkt niet alleen heel goed bij educatieprojecten, ook bij de presentatie van een componist heeft het een belangrijke meerwaarde. In het filmpje over Klas Torstensson bijvoorbeeld, vertelt hij over zijn werk en beschrijft zijn componeerproces. Als je dat gezien hebt, dan ga je anders naar de muziek luisteren'.

'DE MUZIEK LIFT MEE OP JE BEVLOGENHEID'

Als voormalige schoolmuziekdocent heeft Stijn veel ervaring met en een uitgesproken mening over muziekeducatie. Het educatieve aspect is heel belangrijk, maar zelfs vanuit de beste educatieve bedoelingen moet je nooit 'op je knieën gaan': 'Je hoeft niet meteen gemakkelijke muziek te spelen, je moet kinderen vooral je eigen liefde en bevologenheid geven. En zelfs al begrijpen kinderen vier van de twaalf woorden die je gebruikt niet, het gaat om de stroom die over komt, en niet op de eerste plaats om de informatie. Je hoeft ze niet te vertellen wat een kwint is; muziektheorie heeft altijd de muziek gevolgd. Begin gewoon te spelen, en of het nou Stravinsky of De Falla is, als je het bevologen en met liefde doet, lift de muziek op die bevologenheid mee'.

'ER GAAT EEN NIEUWE WERELD OPEN'

En dat gebeurt dan ook in de video's van Stijn van der Loo die hij voor Het Brabants Orkest maakt – hij raakt de kinderen 'door de inspiratie van de anderen te tonen': 'Ik wil graag een wervend en inspirerend filmpje maken. Het beeld werkt aanstekelijk. Stel je voor dat de dirigent zich tijdens het concert even à la Bernstein omdraait en zegt: 'Moet je nu luisteren hoe meesterlijk het koper hier klinkt, moet je het nu in het orkest horen!' Zoiets kun je met een film wel doen! Je kunt een componist of een musicus aan het woord laten en dan krijg je niet alleen informatie over het stuk maar ook de bevologenheid van de verteller mee.

AGENDA EDUCATIE

JANUARI | FEBRUARI | MAART

Cursussen

19 januari – 17 februari From Russia with Love • Volksuniversiteit Brede Aa Breda
3 en 10 februari – Kazachstan en Rusland • Art4u Veldhoven
6 februari – Kazachstan en Rusland • Muziekbureau Akkolade Dongen
29 februari en 18 april – Met Het Brabants Orkest in reuzen stappen door het symfonisch repertoire HOVO Brabant
v.a. 26 maart – Twee Russische grootheden • Volksuniversiteit Eersel

Onderwijs • primair

24-27 januari – Música! • groepen 5 en 6 • Goirle
23-31 januari – Componeren in de klas • Bs Op Weg Vorstenbosch
14 en 15 maart – Klank en Ruimte • Bs De Wilackers Eindhoven
23-26 maart – Componeren in de klas • Bs 't Busseltje Eersel

Onderwijs • voortgezet

12 januari – 2 februari • Componeren in de klas • Commanderie College Gemert
3-11 februari • Componeren in de klas • Novalis College Eindhoven

Amateurmusici

11 maart – Brabantse Strijkersdag • CKE Eindhoven

meer informatie

www.brabantsorkest.nl > maak kennis met het orkest > educatie
040 265 56 81 • adeline.vancampen@brabantsorkest.nl

Wij vinden het toch ook interessant om een echte klokkengieter of een kledingontwerper aan het werk te zien? Zodra we bevologenheid en liefde voor het vak merken, dan gaat een nieuwe wereld voor ons open en dan denken we 'o, maar dat is interessant!'

Zelf ook zo'n bevologen en creatieve kunstenaar, wil Van der Loo bij het filmen de 'liefde voor het vak en de drijfveer' van de orkestmusici in beeld brengen: 'filmen voor Het Brabants Orkest is heel leuk en erg inspirerend. Ik voel niet alleen verwantschap, maar heb ook een fascinatie voor

creatieve en bevologen mensen, en dat zijn musici en componisten zeker. Mijn geluk is dat ik via mijn filmpjes en orkestpresentaties de liefde en bevologenheid kan doorgeven. Als ik Wouter Vossen of Adelina Hasani ga portretteren, dan weet ik dat ik met bevologen mensen in aanraking kom. Ze hebben hun leven aan het instrument gewijd, en nu is het aan mij om hun passie voor de kijkers zo in beeld te brengen dat de vonken er vanaf springen en de passie van het beeld spettert!'. ■

Bevrijd van modder en klei

RECENSIE

ROMAN

★★★★☆

Schrijver: Stijn van der Loo.

Titel: Slopers.

Aantal bladzijden: 240.

Uitgever: Querido.

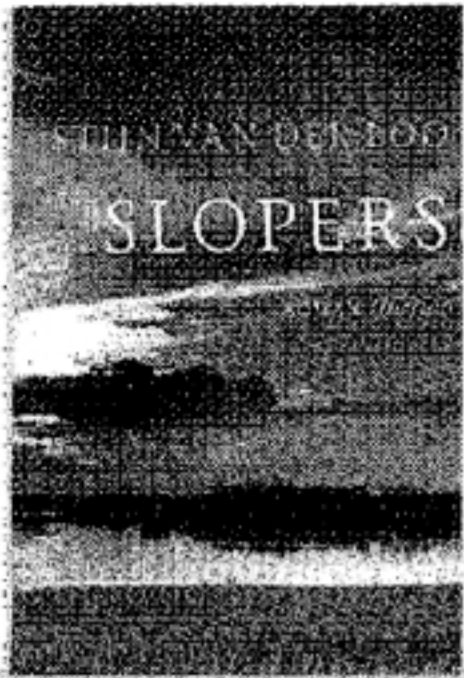
Prijs: 18,95 euro.

Pek en zijn Broer (met hoofdletter) uit de roman *Slopers* van Stijn van der Loo (1963), vechten elkaar de tent uit in het fictieve Zuid-Nederlandse dorp De Mortel ergens aan de Duitse grens midden jaren vijftig vorige eeuw. Verteller Pek is de zorgzame van de broers, de slimste ook. Na de verdwijning van hun vader (was hij fout in de oorlog, zoals het dorp zegt?) en de dood van moeder houdt hij hun sloopbedrijf draaiende. Probeert er zelfs een terrazzo-zaak van te maken; slopen en bouwen dus. Daarin werken behalve zijn woeste, slechts negen maanden oudere broer (is hij een onecht kind, zoals het dorp zegt?) ook nog de twee Louis-Paul Boonachtige personages Volcker en Vollemond, plus een ponyjongen, de lieve, onnozele Tinus. *Slopers* van muzikant-schrijver Van der Loo, die voor zijn tweede boek *De held Jacob Mulle* de Halewijnprijs van de stad Roermond kreeg, gaat over

vastzitten en hoe moeilijk het is je te bevrijden van alles wat je knelt en knevelt. Daarom koos de expressionistisch schrijvende, geboren Eindhovenenaar voor het door twee rivieren omsloten modderige blubbergat De Mortel, waar je voor je het weet levenslang vastzit in de drab en de klei. En is het niet de grond die je belet verder te komen, dan is het wel je familie of zijn het je dorpsgenoten. Gebeurt tegenwoordig vaker in de boeken. Bij Wanda Reisel (*Nacht over Westwoud*), Gerard van Emmerik (*De kippenjongen*), Frank Noë (*Het geemaal*) en Tomas Lieske (*Een ijzersterke jeugd*) zie je ook die dorps- en kleinsteedse beklemming, en hoofdpersonen die worstelen om te ontkomen aan het lot van hun afkomst. Van der Loo zet vervolgens opties van vrijheid in voor zijn personages, zoals de jaarlijkse kermis die de nieuwste, kleurige attracties aan het dorp toont. Het lijkt of ze de mensen een glanzende toekomst beloven, waarin het gedaan

zal zijn met ploeteren. En je hebt de Amerikanen die komen met een wondermachine die alle gezwog en gezweet overbodig zal maken: de Combine. Een monsterlijke herriemachine zoals ze nog nooit aanschouwd hebben. Mythologisch als het water en het vuur, dat bijbels verzegend werkt in dit van aardse dierlijkheid druipend verhaal. Toch eindigt dit van bloed en zweet dampende, beeldend en fel geschreven verhaal best optimistisch. De idyllische landschapsfoto op de omslag van het boek wijst op een bijna hallucinerend slot, dat hoop biedt na alle slopen en alle vuur dat een apocalyptisch eind leek te maken aan het leven in De Mortel. *Slopers* is een Vlaams expressionistisch schilderstuk: grof en bonkig, bruine vegen en paarse horizonten, maar van een schoonheid als van een zwarte diamant, fonkelend en angstwekkend mooi.

KOEN EYKHOUT

Stijn van der Loo: Slopers. Uitg. Querido, € 18,95.

★★★★

Barokke taal en brede gebaren

'Zo doet een schooier: kijken, zwijgen en aanpakken'. Met die woorden zet Stijn van der Loo (1963, Eindhoven) de

naamloze verteller neer in zijn nieuwe roman 'Slopers'. Een ploeteraar is het, iemand voor wie alles tegenzit. Die uit alle macht probeert de kost te verdienen voor zichzelf, zijn broer en de mannen die voor hem werken in zijn armzalige sloopbedrijfje.

Het verhaal speelt rond 1954 in een niet bestaand, maar door en door Brabants dorp. Daar proberen de gebroeders Pek te overleven als slopers en terrazzo-werkers. Bij haar dood vroeg zijn moeder hem op Broer te passen en dat doet de verteller nu al vijf jaar. Broer is een lefgozertje vol branie en show. En dan zijn er nog de weekloners: de altijd dronken Vollemond, de gemene vechtersbaas Volcker en de zwakzinnige Tinus.

Het is een wereld waarin slimmeriken door handig gebruik te maken van mazen in de wet rijk kunnen worden en waarin de armen het onderspit delven. En de broers Pek behoren tot die laatste categorie. Ze zijn afhankelijk van Perrera, een aannemer die het geld uit de wederopbouwpot naar zich toe heeft weten te trekken en nu misbruik van de machteloosheid van de broers maakt.

Van der Loo vertelt zijn verhaal in barokke taal, met brede gebaren. Als een klassiek noodlotsdrama ontrollen zich de gebeurtenissen. In de tweede helft dreigt de schrijver soms even de controle over zijn verhaal te verliezen en wordt het drama wat al te bombastisch, maar steeds opnieuw weet hij het evenwicht bijtijds te herstellen.

SONJA DE JONG

De mens heeft niets te willen

Stijn van der Loo roept de verpestende sfeer van de jaren vijftig op. De spanningen leiden in een Brabants dorp tot een gruwelijk drama.

Elsbeth Etty

■ Stijn van der Loo: *Slopers*. Querido, 236 blz. €24,-

In hoeverre worden mensen bepaald door hun afkomst, opvoeding en erfelijkheid? Kun je ontsnappen aan een (vermeend) voorbeschikt lot en zo ja, tegen welke prijs?

Het zijn vragen die de literatuur al sinds mensenheugenis bezighouden, maar Stijn van der Loo, zanger, theatermaker en sinds 2006 ook schrijver van fraai gestileerde romans, is wel bijzonder gegrepen door deze thematiek. Al in zijn bekroonde debuut *De Galvano*, spelend in een Eindhovense galvaniseerfabriek tijdens de Tweede Wereldoorlog, toonde hij zich een moderne navolger van naturalisten als Zola. Ook door zijn realisme: op grondige research berustende gedetailleerde beschrijvingen van het productieproces en de helse arbeidsomstandigheden. Van ontsnappen aan een lot was in deze novelle nauwelijks sprake, overleven gold als de eerste zorg van de joodse arbeider Moz.

Het eveneens in Noord-Brabant gesitueerde *Slopers*, speelt een decennium later, tijdens de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog, een periode waarin veel mensen de kans grepen hun vleugels uit te slaan. De gebroeders Pek, beiden geboren in het onheilsjaar 1933, kunnen dat niet. Ze beginnen een sloopbedrijfje en kunnen heel wat krottige boerderijtjes met de grond gelijk maken van lieden die hun heil elders in de wereld zijn gaan zoeken.

Zelf zijn de twee jongens niet bij machte om te emigreren of anderszins hun afschuwelijke Brabantse dorp, ingeklemd tussen twee rivieren en bevolkt door 'katholieke windvanen' te ontvluchten. De oudste heeft als puber een poging gedaan zich aan te melden bij het Vreemdelingenlegioen, maar werd door de politie weer thuisgebracht, de jongste heeft hun moeder in 1950 op haar sterfbed beloofd dat hij op zijn losbol van een oudere broer zou passen.

Stakkers

Het is deze jongste Pek die in de ik-vorm het ellendige verhaal vertelt van een groepje kansloze stakkers, die, hoe ze ook ploeteren, steeds

Een gezin in 1950 in Asten, Noord-Brabant

dieper wegzakken in Brabantse rivierklei. De broertjes Pek zijn bepaald niet stom, integendeel, ze halen slopersklussen binnen, geven werk aan drie nog grotere *losers* en verstaan het slopersvak, dat door Van der Loo in detail wordt geschilderd.

Indringend wordt in *Slopers* de alles verpestende sfeer van de jaren vijftig opgeroepen. Vrijwel alle katholieke hypocrieten waarvan het fictieve dorp Mortel is vergeven, waren in de oorlog meelopers met de bezetters geweest. Sommigen schroomden desondanks niet om na de bevrijding 'moffenhoeren' kaal te scheren en vervolgens functies te bezetten waarin ze de Marshallhulp inpikten.

De familie Pek zat in het verdomhoekje omdat vader Pek niet terug was gekomen van zijn dwangarbeid in Duitsland en dus als 'overloper' werd beschouwd. Dat het gezin zich ondanks deze bedreigende laster nog enigszins kon handhaven, was te danken aan de bigot katholieke moeder Pek. Zij was de rijkste man van het dorp seksueel van dienst geweest, waarop hij zich na haar dood verplicht voelde haar zoons aan sloopopdrachten te helpen. Daardoor krijgen de straatarme, ongeschoolde

jongens het idee dat ze afhankelijk zijn van die ellendeling.

Boerenpummels

Deze situatieschets lijkt me tamelijk realistisch. Het platteland moet vol hebben gezeten met door de oorlog kapot gemaakte adolescenten zonder toekomst naar wie niemand omkeek. Beperkte boerenpummels zonder enige scholing die één keer per jaar losgaan op de kermis, waar ze straalbezopen vechten om al even bekrompen meiden. In *Slopers* komen alle spanningen en conflicten tot een gruwelijke ontknoping op een kermis ter gelegenheid van 'Mortel Tien Jaar Bevrijd'.

Het deterministische mensbeeld van Van der Loo ligt er nogal dik bovenop. Niet alleen zichzelf lijkt bevangen door het idee dat een dubbeltje nooit een kwartje wordt, ook zijn hoofdpersoon gelooft daar stellig in. Je bent wie je bent, daar valt niets aan te doen. De opvallende karakterverschillen tussen de ik-figuur en zijn losbandige broer worden verklaard uit de mogelijkheid dat ze misschien een verschillende vader hebben en zelfs het feit dat de 'ik' een couveusekind was blijkt bepa-

lend voor wat hij zijn laffe gediensigheid noemt.

Een bezwaar tegen deze bij vlagen lyrisch geschreven en sfeervolle roman is de overvloed aan quasi-filosofische gedachten van de hoofdpersoon over de onmogelijkheid iets aan zijn door afkomst en karakter bepaalde lot te veranderen. 'Het leven bepaalt je. Je verschijnt. Je hebt het niet voor het willen. Al dat willen, hooguit ben je daarmee iets eerder, een vroeggeboorte op zijn best, maar aan je afkomst is niets te doen. Je bent samengesteld. Daar valt niets aan te veranderen. Je bent een voldongen feit. Het enige wat je wel zelf kan doen is slopen. Je kunt jezelf niet bouwen, wel slopen.'

De bouwen-versus-slopen-metafoor wordt irritant vaak gebruikt, evenals die over de Brabantse klei waarin de personages vastgezogen zitten. Van der Loo beschikt over het verteltalent en de stilistische vermogens die hem in staat zouden moeten stellen in een volgende roman datgene te doen waar de jonge Pek in *Slopers* alleen maar van kan dromen: 'weg uit de klei, mijn verleden eraan geven, en een nieuw mens worden, zonder afkomst en zonder lotsbeschikking.'

ODE AAN DE SEIZOENEN

*In gesprek met
documentairemaker
Stijn van der Loo*

De tentoonstelling die naar aanleiding van de tuinen vanaf 25 maart in Het Depot te zien is, trekt op allerlei manieren de aandacht. Eén daarvan is de film die Stijn van der Loo over Arboretum De Dreijen maakte. Annemarie Lavèn zocht de filmmaker op en sprak met hem.

Hoewel hij een grote studio heeft aan de rand van Amsterdam, werkt Stijn van der Loo het liefst vanuit een krap kamertje in de nok van zijn huis. Daar heeft hij alle benodigde apparatuur bij de hand om geluid te mixen, beelden te monteren en professionele audio-opnames te maken. Vanuit het zolderraam tuurt Van der Loo naar de lucht. Ondanks de tijd van het jaar is het bijzonder zacht. 'Ik hoop zo dat we nog een strenge winter krijgen. Ik moet echt nog een shot hebben van die prachtige tuin bedekt onder een sneeuwdek.'

De bedoelde tuin is Arboretum De Dreijen in Wageningen, sinds 2004 in beheer van Stichting Het Depot. Van der Loo werkt aan een filmisch portret van deze bijzondere tuin. De documentaire maakt deel uit van een nieuwe, permanente tentoonstelling over het arboretum, die 25 maart opent.

Stroom en compositie

Alleskunner Stijn van der Loo (1963) heeft een imponerende staat van dienst. Met zijn a capella zanggroep Intermezzo trad hij jarenlang op in binnen- en buitenland, als componist en zanger werkt

hij samen met onder anderen Huub Oosterhuis en als autodidact filmmaker wordt hij regelmatig gevraagd voor documentaires. Ook zijn literaire talent is niet onopgemerkt gebleven, want meerdere malen vielen zijn romans in de prijzen. Januari van dit jaar kwam zijn nieuwste roman *Slopers* uit, over het lot van twee broers die met hun bedrijf in sloop- en terrazzowerkzaamheden het hoofd maar net boven water kunnen houden.

'In mijn hoofd probeer ik deze verschillende disciplines strikt te scheiden', zegt Van der Loo. 'Maar terwijl ik het zeg, weet ik dat het eigenlijk niet waar is. Of ik nu een film maak, muziek componeer of een boek schrijf, al die disciplines zijn gebaseerd op dezelfde stringente compositiewetten. Naar mijn gevoel zijn dat universele wetten die te maken hebben met evenwicht. Die drie vakgebieden zijn daarom sterk met elkaar verbonden.'

Hij vervolgt: 'Want wat je ook maakt, je werkt met twee elementen: stroom en compositie. Stroom is datgene waar je zelf geen vat op hebt, maar wat het universum je aanreikt, zoals talent en intuïtie. Je moet je daar wel bewust van zijn en je ervoor openen. Compositie is wat uit jezelf komt. Denk aan ambacht, discipline, productie

en het op orde hebben van je apparatuur. En wanneer die twee elementen samen komen, dan gebeurt het.'

Urgentie

En dat is precies de bedoeling van Van der Loo's werk. Hij zegt daarover: 'Mijn ideaal is dat kunst in zichzelf urgent is. Daar bedoel ik mee dat het nodig is dat het er komt. En die urgentie voel je als maker, luisteraar, lezer of toeschouwer.' Dezelfde urgentie hoopt Van der Loo ook te vangen in zijn documentaire over Arboretum De Dreijen. 'Het klinkt misschien wat obligaat', zegt hij, 'de vier seizoenen die in elkaar overlopen. Maar wie de film ziet, moet het gevoel krijgen naar een symfonie te kijken.'

Stijn van der Loo's rol bij de productie van de film is primair die van regisseur. 'Ik moet zelf niet de cameravoering gaan doen, daar ben ik veel te onrustig voor. Wel verzorg ik de montage. Zeker bij een portret kan dat nog best ingewikkeld zijn, maar omdat audio-editing voor een deel gelijk is aan video-editing, heb ik veel baat bij mijn muzikale achtergrond. Daarnaast werk ik met erg goede mensen, zoals cameraman Deen van der Zaken. Deen is ook een

echt natuurmens, dus dat was erg gunstig bij het draaien van de film. Zelf ben ik toch meer een man van verhalen.'

Verhaal van de natuur

Hoewel het arboretum ook vanuit historisch of botanisch oogpunt belicht zou kunnen worden, heeft Van der Loo ervoor gekozen het verhaal van de natuur in beeld te brengen. 'De informatieve kant van de tuin laat ik in mijn documentaire bewust buiten beschouwing, om te voorkomen dat de film het karakter van een cursus krijgt. Je moet bedenken dat mensen niet zo zeer onthouden wat, maar hoe iets verteld wordt. Ze onthouden hoe iemand spreekt of lacht, of met welke energie iemand praat. Op die manier ontstaat een portret. Datzelfde wil ik doen met het arboretum. Ik wil een zodanig portret maken, dat je als kijker een overweldigende ervaring ondergaat.' Van der Loo heeft de woorden nog niet uitgesproken, of hij wil ze al terugnemen. 'Het is eigenlijk gevaarlijk om zoiets te zeggen, want de film is nog niet af. En als je het dan al uitspreekt, is er een kans dat het niet lukt. Ik ben toch wat bijgelovig.'

Muziek

In vrijwel al het werk van Van der Loo is muziek leidend, en ook bij deze documentaire speelt geluid een belangrijke rol. Hij maakt vooral gebruik van geluiden uit de natuur, maar denkt ook aan strijkers. Het geluid moet de beleving van de film versterken. 'De bezoeker van Het Depot ziet de film straks op drie grote schermen, waarop shots van de tuin elkaar afwisselen en in elkaar overgaan. Doordat hij zal worden omringd door een surround geluidssysteem, komt het geluid van alle kanten. Op het moment dat de herfststorm opsteekt, moet het dan ook werkelijk als herfst voelen. De gedaantewisseling van de vier seizoenen moet een enorme ervaring worden.'

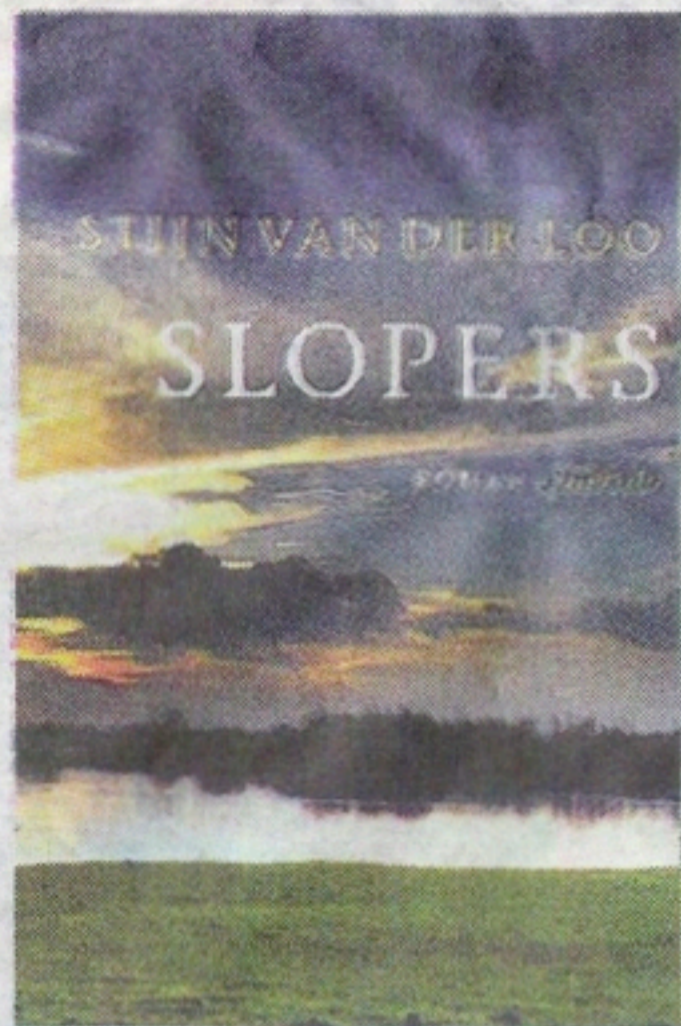
Tijdloos

Dit is de eerste documentaire die Van der Loo maakt waar geen mensen in voorkomen. Zelfs van de beelden in de tuin zal alleen een enkele schim zichtbaar zijn, evenals van de markante gebouwen. Het gaat puur om hoe de natuur zich ontwikkelt. Het gebrek aan personages maakte het filmen niet eenvoudig. 'Op een

van de draaidagen keek de cameraman een beetje mies om zich heen', vertelt Van der Loo. 'Hij zei: "waar je ook gaat staan, er zijn gewoon alleen maar mooie shots te maken". En inderdaad schuilt daarin juist het gevaar. Want een documentaire met louter mooie plaatjes werkt niet. Er moet een dramatische ontwikkeling in de film zitten.'

Van der Loo schetst hoe die dramatische spanningsboog vanuit het verloop van de seizoenen wordt opgebouwd: 'De film begint tastend met beelden van de vroege lente en bloeit naar de zomer toe op. In de herfst beleeft hij zijn climax, wanneer een zware herfststorm door de tuin raast. Daarna drijven we uit in de sereniteit van de winter, om vervolgens weer naadloos over te gaan in de lente. Zodoende vatten we de tijdloze cirkelgang van de seizoenen in beeld.'

Breken, slopen, vernielen en ruimen

Stijn van der Loo:
Slopers
Querido, €18,95.

★★★★☆

Beginnende schrijvers menen vaak dat het belangrijk is dat de lezer weet hoe de figuren in zijn verhaal of roman eruitzien. Niet zelden nemen ze dan hun toevlucht tot een spiegel- of fotocène: de vertellende ik-persoon (bijvoorbeeld) bekijkt zichzelf in de spiegel of op een foto. Dat is een gemakkelijke manier om je personage zich aan de buitenwacht te laten presenteren, maar levert gegarandeerd levenloos proza op.

Het lijkt erop dat Stijn van der Loo (1963) die tactiek in *Slopers*, zijn nieuwe roman, na circa dertig bladzijden parodieert. In proza dat graaft, swingt, ploetert, danst en schokt, zet hij plotseling alles stil. Hoofdpersoon en ik-verteller Pek voelt zich wel senang: 'Ik fluit een deuntje en schop tegen een steentje.' Hij heeft puin genoeg om zich heen; hij is sloper van beroep. Hij is de duidelijke leider van een bedrijfje en kan nauwelijks het hoofd boven water houden. Toch houdt hij de moed erin. Hij loopt rond tussen de rotzooi en dan ziet hij een halve kleerkastspiegel op de grond liggen: 'Per ongeluk verschijn ik daarin opeens in beeld, aan mezelf, van onderaf bezien, tegen de achtergrond van de hoge regenwolkluchten. Heroïsch beeld. Daar sta ik.'

Het is één van de weinige momenten dat Pek zichzelf even goed bekijkt; het verhaal wordt vrijwel geheel stilgezet. Prompt krijgt onze

hoofdpersoon een verkeerde kijk op zijn situatie, lijkt het. Want wat we over Pek lezen, is allerm minst heldhaftig. Het is een intrigerende passage, van ongeveer een bladzijde. Pek rondt het naar zichzelf kijken als volgt af: 'Ik keer me af van mijn interessante spiegelbeeld. Komaan, het is donderdag nu. Vanmiddag doen we dus ons extra sloopje van Perrin in Schenk, en morgenochtend rijden we het puin daarvan af.'

En verder gaat het dus met breken, slopen, vernielen en ruimen – met beweging, kortom. *Slopers* is een roman met heel veel negatieve leven-

Er valt ook op geestelijk vlak het nodige af te breken

digheid. Door die destructieve krachten zo ruimhartig in zijn boek toe te laten slaagt Van der Loo er goed in de vroege en midden jaren vijftig van de vorige eeuw in pakkende beelden te vangen. Want in dié periode speelt het boek, die van de wederopbouw en het Marshallplan.

Waar iets moet worden opgebouwd, moet ook iets worden afgebroken, en daar houden Pek en zijn

broer en nog enkele duistere werknemers zich met overgave mee bezig in de Brabantse provincie – een omgeving die met gefingeerde plaatsnamen wordt opgeroepen.

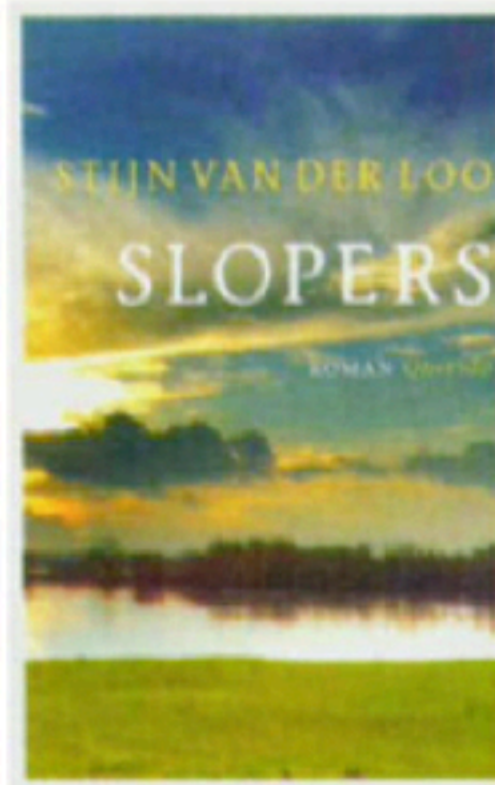
Er valt ook op geestelijk vlak het nodige af te breken: Pek en zijn broer – ze zijn dan krappe twintigers – zijn de kinderen van een vader die in de oorlog misschien naar de Duitsers is overgelopen, en van een niet lang na de oorlog overleden moeder. Er is al met al sprake van familiegeheimen. Het is niet gek dat Pek verzucht: 'We laten het verleden rusten. Van belang is de toekomst.'

Knap aan deze roman is ook – afgezien van de vrijwel voortdurend kolkende stijl – dat één van de twee broers die toekomst werkelijk in het vizier lijkt te krijgen. Natuurlijk kun je niet aan je verleden ontsnappen, wordt met dit boek uiteindelijk beweerd, maar je kunt er wel degelijk iets nieuws op bouwen. En dat is exact wat gebeurt.

Dat levert een opmerkelijk slot op van een roman die lang alleen in volledig pessimisme leek te kunnen eindigen; aan het eind is er toch hoop. Die zit in een op de juiste momenten onderkoelde toon, in dromen, maar ook in een concreet kijken naar de omgeving om je heen. Pek kan dat, goed kijken. Het zal zijn redding zijn. Vermoedelijk.

ARIE STORM

Ontroerende schooiers

Slopers (240 p.)
Stijn van der Loo
Querido, €18,95

Lolies van Grunsvan

De gebroeders Pek zwoegen zich dag in dag uit met hun handel in sloop en terrazzo een schamper loon bij elkaar. Ze hebben hulp van twee weekloners en de imbeciel Tinus met zijn pony. Het gaat er bepaald niet zachtzinnig aan toe: huizen worden op een vrij lompe, zelfs gevaarlijke manier gesloopt en onderling wordt er nogal eens iemand op zijn bek geslagen om een discussie te beëindigen. Het is de tijd van de Wederopbouw. Mensen durven weer te dromen, maar de een net iets meer dan de ander. Want het dorp is niet vergeten dat de vader van de broers Pek nooit is teruggekomen uit de oorlog. Die zag zeker zijn kans schoon om elders een nieuw leven op te bouwen. Als hun moeder overlijdt, is er bijna niemand die de dienst bijwoont.

Slopen, dat is het enige wat de schooiers Pek kunnen.

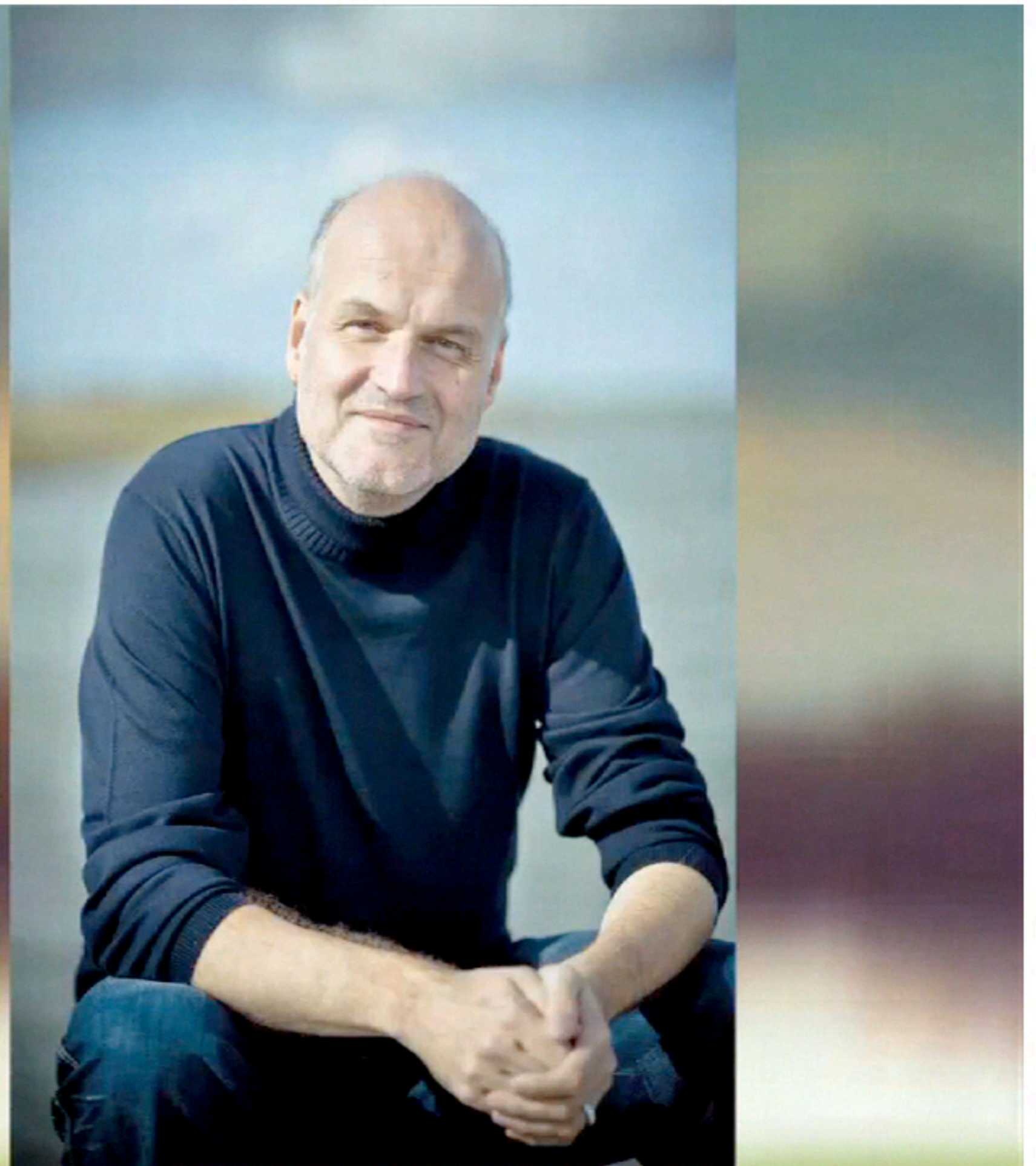
Dan strijkt de jaarlijkse kermis neer in het dorp en op de eerste avond komen alle verhaallijnen op een prachtige manier bij elkaar: er wordt iemand vermoord, een sok vol geld wordt uit de Mieze gevist, een van de broers raakt in coma, en dat is nog lang niet alles. Het is het verhaal van *Slopers* zelf dat overtuigt, maar misschien nog wel meer Van der Loos stijl. Zonder al te veel omhaal, rauw, maar toch poëtisch weet hij mensen van vlees en bloed neer te zetten in een dorp dat zijn eigen wetten kent en waar niemand zijn lot kan ontlopen.

Een prachtig boek.

STIJN VAN DER LOO

SLOPERS

ROMAN *Querido*

Kijk ons lekker door de klei stampen!

De jaren vijftig kennen we als jaren van wederopbouw. De roman 'Slopers' schetst een ander beeld: dat van een aards, boers en morsig plattelandleven.

'Slopers' van Stijn van der Loo heeft alles weg van een streekroman op niveau. Het verhaal speelt zich af in een klein, naar het mij wil voorkomen Brabants dorp, het gaat over rivaliteit tussen verschillende dorpsgemeenschappen, er lopen allerlei kleurrijke figuren in rond die aan Breughel en Jeroen Bosch doen denken.

Wat Van der Loo ertoe brengt om dit soort streekroman te schrijven weet ik niet. De roman waarmee hij in 2006 doorbrak, 'De held Jacob Mulle', ging over een leraar die vergeefs hunkert naar een mooie leerlinge: heel ander onderwerp. Misschien is Van der Loo een schrijver die graag verschillende genres uitprobeert.

We schrijven de jaren vijftig, tijd van wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog. De voornaamloze hoofdfiguur Pek runt samen met zijn broer, Broer geheten, een slopersbedrijf dat ook terrazzovloeren legt. Hun personeel bestaat uit een alcoholist, een mismaakte en een imbeciel, voorwaar een middeleeuws stelletje. De ik-persoon, nauwelijks jonger dan Broer, is de drijvende kracht achter het bedrijfje: ambitieus, ordelijk. Broer is een flierefluiter, altijd achter de meisjes aan, maar met een duister geheim. Hun moeder is overleden, hun vader in de oorlog naar Duitsland verdwenen; zij zijn de overlevende in het herrezen Nederland dat in Van der Loo's versie een nogal zompige, kleiachtige, weinig dynamische indruk maakt, met zijn suffe boerenbevolking, de obligate jaarkermis en de ouderwetse verhoudingen in het fictieve dorp Mortel.

Kleurrijk en aards is het er wel, en het verhaal is geschreven in rond-Nederlands. Zo bijvoorbeeld beschrijft Pek zijn klusje bij Perrerr, een plaatselijke notabele: 'Ik weet het goed, natuurlijk. Het leggen van een terrazzovloer vergeet je niet gauw. In zijn keuken en in zijn plee, zelden zo'n hamstervloer gezien als die vloer rondom de pispot van Perrerr, de planken waren doorweekt, pal onder de pot, nog een paar keer erop zitten met die dampende reet van hem en hij zou met pot en al zijn beerput in zijn gesodemierd. Totaal verrot van de urine die hij in de loop der jaren naast zijn

pot heeft gesast. We waren blij ons cement over dat vloertje te kunnen uitgieten, zo stonk het daar.' Het heeft iets weg van een stijloefening in morsigheid.

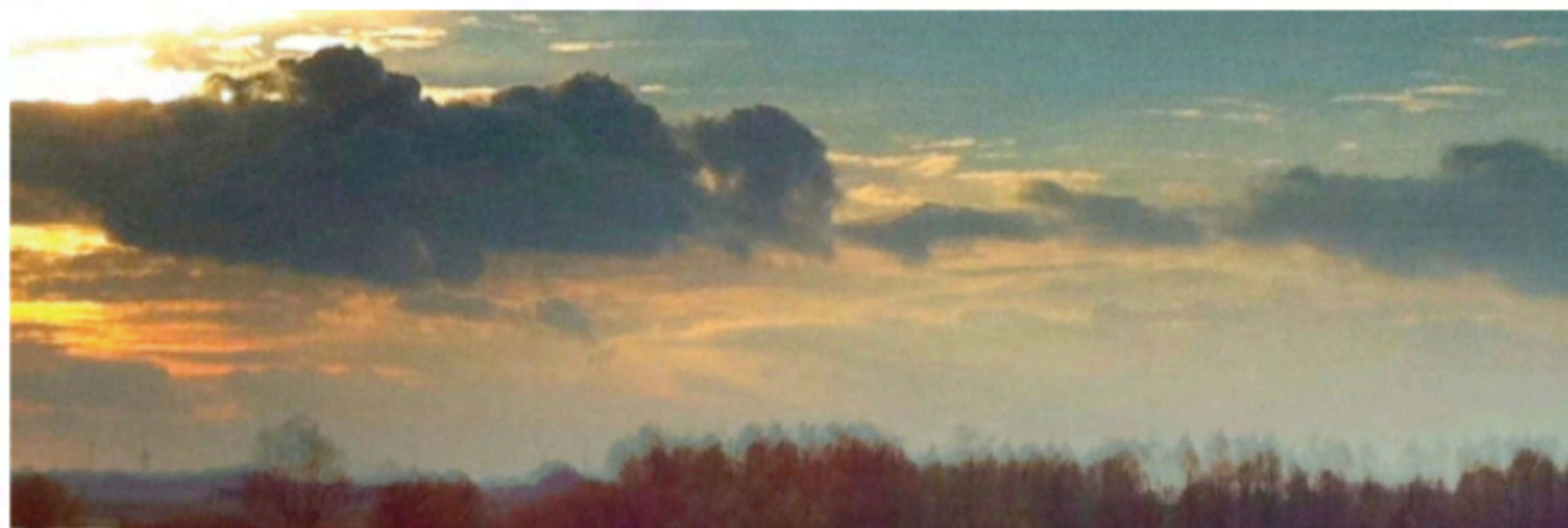
Het verhaal, over krotten slopen, de naderende kermis, geruzie tussen de dorpsbewoners, is eigenlijk vrij voorspelbaar het is meer de aan Herman de Man en Antoon Coolen herinnerende sfeer die blijft hangen. Maar zo nu en dan raakt het in een stroomversnelling. Dat is bijvoorbeeld het geval als Broer over zijn werkelijk afkomst (moeder heeft iets met Perrerr gehad) komt te spreken en tegen het einde, als een aantal fatale moordpartijen de jonge Pek opeens in het brandpunt van de dorpsbelangstelling brengt.

Stellig heeft Van der Loo de atmosfeer van de tijd van de wederopbouw op het platteland treffend in beeld gebracht, al heeft het allemaal wel iets baroks en burlesks; de komst van een door Amerikanen meegebrachte maaidorser in het dorp bijvoorbeeld kondigt de nieuwe gemechaniseerde tijd aan, Peks plotse opgang uit de drek voorspelt de emancipatie van de arme geboorneerde naoorlogse plattelandbevolking.

Maar de kleurrijke verteltrant van Van der Loo, die me hier en daar aan het werk van de Vlaming Dimitri Verhulst deed denken, vertroebelt het effect ook een beetje. Naast de strakheid van bijvoorbeeld Gerbrands Bakkers 'Boven is het stil', ook zo'n moderne plattelandroman, heeft 'Slopers' toch iets weg van een nostalgische verheerlijking van een boerse, aardse tijd. Kijk ons eens lekker door de klei stampen! Maar geen twijfel aan, Van der Loo heeft het goed en vakkundig gedaan. Hij is zo te zien een echte genrekunstenaar. Geef hem een sappig onderwerp en hij schrijft er een roman over.

Stijn van der Loo: Slopers. Querido, Amsterdam. ISBN 9789021441580; 240 blz. € 18,95

recensie in TROUW 4 feb 2012

Recensie: Stijn van der Loo - *Slopers*

zondag 29 januari 2012 door Bart Temme

Het leven bepaalt je

Op de eerste bladzijde van de nieuwe roman van Stijn van der Loo, *Slopers* getiteld, staat de zin: '(...) dat leven niet vanzelfsprekend is, dat elke ademtocht dient te worden bevochten en dat er niets op de wereld bestaat dan dit: je eigen gevecht tegen de verstikking.' Een gevecht tegen de verstikking. Het lijkt het motto van deze roman, waarin letterlijk en figuurlijk veel afgebroken wordt en de personages zich staande proberen te houden in een wereld die verandert.

Het zijn de jaren van de wederopbouw, net na de Tweede Wereldoorlog. Dankzij de Marshallhulp kan er gebouwd worden en waar gebouwd wordt, moet ook iets worden gesloopt. De Gebroeders Pek, die met sloop- en terrazzowerkzaamheden hun boterham verdienen, proberen zoveel mogelijk opdrachten binnen te halen. Vooral de jongste wil het bedrijf laten floreren, zijn oudste broer zit voornamelijk achter de meiden aan. Maar het verleden van de familie zit hen veelal in de weg. De gebroeders Pek hebben het gevoel dat ze achtergesteld worden in het dorp, omdat hun vader nooit is teruggekomen van zijn dwangarbeid in Duitsland. Voor de dorpingen geldt hij als 'een overloper'.

De jongste Pek probeert zich te ontworstelen aan deze familiegebeurtenis. 'Vader zou trots op ons kunnen zijn. De Gebroeders Pek, in sloop en terrazzo. Ha! Zijn piepertjes. Wie had dat kunnen denken.' Een herenboer die de geldpot van de Marshallhulp beheert en ook van de familiegeschiedenis van Pek afweet, is niet geheel zuiver. Hij geeft ook opdrachten aan de goedkopere Italianen die steeds meer werkzaamheden verrichten in de omgeving en steekt ook geregeld geld in eigen zak. Al snel blijkt: wie voor een dubbeltje geboren is, wordt nooit een kwartje. Of zoals de jongste Pek het zegt: 'Het leven bepaalt je. Je verschijnt. Je hebt het niet voor het willen.'

Wat een zwaar boek, zult u wellicht denken, maar niets is minder waar. Dat heeft vooral te maken met de vertelstem in de roman van Van der Loo. De jongste van de gebroeders Pek, in sloop en terrazzo, voert voortdurend het woord. Al vanaf de beginzin wordt je meegenomen in zijn vertelkracht. Het een man met het hart op de tong. Een dorpse keuvelaar, soms een ouwehoer. Met veel humor en zonder omwegen schetst hij een beeld over het dorp Mortel en zijn dorpingen, zijn broer en de weekloners die ze in dienst hebben. Neem bijvoorbeeld deze passage:

Volcker en Vollemond zijn weekloners. Volcker met zijn littekengezicht – als kind is hij door een hond recht in zijn gezicht gebeten, die pestkop, met als gevolg dat afschuwelijke litteken van hem, waardoor geen meid hem ooit zal kussen, en Vollemond, een beer van een jongen met zijn goeie dikke lijf vol zelfverbouwde wijn, altijd licht geurend naar stront. Volgens Broer is hij te dik om zich schoon te kunnen houden van achteren, maar volgens mij ruikt hij het zelf niet. Het een sluit het ander niet uit.

En zo staan er nog meer rake passages en zinnen in dit verhaal – het is een stilistisch sterk geschreven roman. Met één kanttekening: doordat Van der Loo gekozen heeft voor dit vertelperspectief, is er het gevaar dat er soms te veel geëxpliceerd wordt. Dat gebeurt dan ook. Bijvoorbeeld: 'Een moment sta ik, hijgend voorovergebogen, mijn hart kloppend in mijn slapen. Was het nou Joana of niet, denk ik ineens. Of heb ik een delirium met mijn slaaptkort, Beerenburg en dat eindelijk geren op die klompen?' Dit is een vraag die de lezer zich zou moeten stellen, in het verhaal kan dit best geschrappt worden. En zo zijn er nog wat zinnen die wat te expliciet zijn, maar goed, dat zijn kleinigheden.

Het hoogtepunt van *Slopers* zit in de staart van het verhaal. Het moment dat de kermis in het dorp neerstrijkt. Iedereen die in een dorp opgegroeid is, kent dat gevoel. De spanning voor de kermis. Geld sparen om daar vervolgens over de balk te kunnen gooien, het overmatig drankgebruik, het overspel tussen de dorpingen. Van der Loo beschrijft met verve, haast als een exotisch oord, het dorpsstafereel:

De machines, de rillende aggregaten, die de boel moeten laten draaien en zweven en wervelen, staan te stampen, dampend, brommend, dreunend, komen op kracht, suizend, sissend, 'Kom op, mensen, waag eens een gokje, drrraaien, drrraaien, drrraaien vor het geluk, blijf daar niet staan, laat je meenemen, optillen, door elkaar schudden, uit elkaar trekken, het is kermis!' De lucht zindert en trilt, onze neuzen vullen zich met vet en zoet, de geur van oliebol en suikerspin, de geur van geluk. We komen langs de zuurstokkenkraam waar er al één zijn maag staat leeg te kotsen, terwijl zijn maat staat te pissen achter tegen de tentzeilen, en dan gaan ze weer, op naar de volgende attractie, ze stommelen tegen elkaar op, krijgen ruzie en slaan elkaar op de bek, spugen hun bloedfluisen uit op de keien van het kerkplein, de feestvloer, vol vuilnis en patatzakken, uitgesmeerde mayonaise en bier.

De zin op de eerste bladzijde, 'je eigen gevecht tegen de verstikking', wordt langzaam maar zeker de werkelijkheid in roman. En dan weet je: vanaf het begin was duidelijk dat het niet goed gaat aflopen in deze roman. De sloopwerkzaamheden van de gebroeders Pek als metafoor voor het leven van de broers, waarin ook alles stukje bij beetje afbrokkelt en uit elkaar valt. Ze raken betrokken bij de moord op de herenboer, de geldpot van de Marshallhulp is verdwenen, de weekloners gaan zich te buiten op de kermis. En toch, u zult het niet willen geloven, gloort er uiteindelijk nog hoop in de slotscènes van het verhaal. Maar daarvoor moet u het boek gaan lezen.

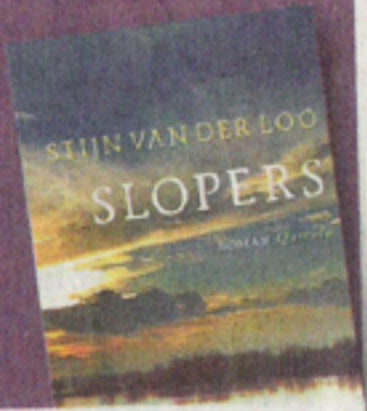
Bart Temme

Stijn van der Loo – *Slopers*, Uitgeverij Querido, Amsterdam, 236 bladzijden. € 17,50.

**SLOPERS
VAN DER LOO**

Meeslepende
historische
roman

P8

Armoë troef daar in de klei

Roman Moeder is dood, vader verdween in de Arbeitseinsatz. Stijn van der Loo vertelt hoe twee broertjes het moeten zien te redden, in het filmische *Slopers*.

Al met zijn debuut *De Galvano* (2004) oogstte zanger, theatermaker en schrijver Stijn van der Loo lof en zijn tweede roman *De held Jacob Mulle* (2006) werd eveneens goed ontvangen. In zijn pas verschenen roman *Slopers* toont hij zich opnieuw een fascinerende verteller.

Het verhaal gaat over twee broers, een geliefd thema in boeken die zich op het platteland afspelen. Denk aan *Boven is het stil* van Gerbrand Bakker en *De verzonken jongen* van Jan Vantoorleboom. Broers die op de een of andere manier iets met elkaar en hun voorgeschiedenis hebben uit te vechten. In dit

geval 'de gebroeders Pek, in sloop en terrazzo'.

We verplaatsen ons naar de jaren vijftig van de vorige eeuw, naar Zuid-Nederland, dicht bij de Duitse grens en nabij een rivier. De jeugdige ik-figuur is een 'vechter, overlever', terwijl zijn slechts negen maanden oudere broer een 'schooiertje', 'dwaas' en 'lefgozer' is. Hun godvruchtige moeder is jong overleden en vader is niet teruggekeerd van de *Arbeitseinsatz*, maar dat heeft hem geen heldenstatus opgeleverd.

Integendeel. Moeder verzuchtte al: 'God neemt en geeft, zonder haat in Zijn keuze. Maar de mensen... Ze zul-

len hun stenen smijten, en als er één begint pas dan maar op.'

In beeldende taal beschrijft Van der Loo het lot van de twee jongens in een bekrompen gemeenschap en de dagelijkse gang van zaken in het sloopbedrijfje. Het is een fraai stel, de twee broers die 's nachts in tuinstoelen voor de kachel slapen, en hun knechten die ieder zo hun gebreken hebben. Armoë troef daar in de klei.

De ik-figuur vraagt zich af of zijn vaders woorden - 'geen mens hoeft zich door zijn verleden te laten bepalen' - wel kloppen. Even heeft hij het tij mee, maar dan ervaart hij 'hoe snel het kan gaan met een volk voor of een volk tegen'.

Een hoogtepunt is de kleurrijk beschreven dorpskermis, waarin een jaar van ploeteren tot ontlading komt. De waard heeft meer mensenkennis dan meneer pastoor. Van der Loo smeedt de scènes kunstig aan elkaar en zet zijn karakters haarscherp neer, waardoor *Slopers* zich als een meeslepende film voor je geestesoog ontrolt.

Edith Koenders

★★★★☆

Stijn van der Loo: Slopers.
Querido; 240 pagina's; € 18,95.
ISBN 978 90 2144 158 0.

Roman

Provinciale dorpsvetes in knoestig en bonkig proza

Literair gezien staat het platteland niet in hoog aanzien. Dat heeft te maken met het Randstedelijk vooroordeel dat plattelanders achterlijke stumpers zijn, maar ook met de opvatting dat streekromans kitsch bieden. Bijna altijd gaat het over deugdzame maagden en bijna even deugdzame jongelingen die elkaar ten slotte krijgen, tegen de zin van hun ouders maar met de zegen van boven.

Toch verschenen de laatste tijd ook in de polder gesitueerde romans die allerm minst zoetsappig of braaf zijn. Ik denk bijvoorbeeld aan Tommy Wieringa's *Joe Speedboot* en Gerbrand Bakkers *Boven is het*

stil. Bij dat rijtje voegt zich *Slopers* van Stijn van der Loo.

Slopers brengt ons terug naar de naoorlogse wederopbouwjaren. Plaats van handeling is Mortel, gelegen 'in de oksel van Mieke en Lije, pittoresk en wel bedeed, waar Gods adem over de aardappelvelden walmt'. Hier spreekt Pek, een van de twee broers die aan het hoofd staan van een slopersbe-

drijfje. Uiteraard is zijn reisfolderproza ironisch; hoe hij werkelijk denkt, blijkt als hij ons zijn armzalig woninkje wijst: 'Weinig kans om het hier vochtvrij te krijgen, zo pal aan de Miezedijk, het is hier het hele jaar nat. Dat trekt in je botten en je huid. Op het laatst ben je zelf een soort pissebed, op zoek naar een schuilplekje in het vochtige duister.'

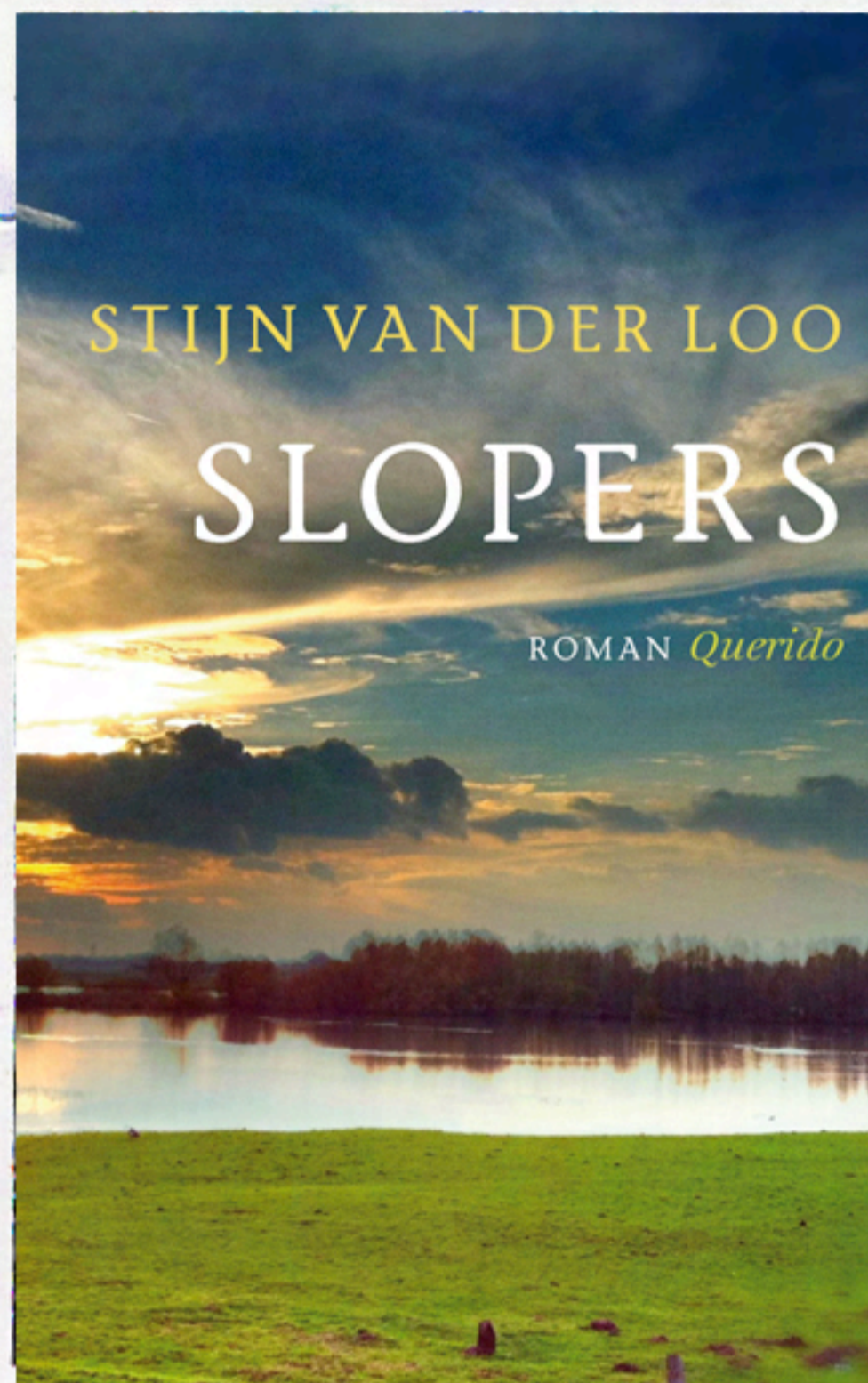
Vanwege het foute oorlogsverleden van hun vader worden de broers door de Mortelse gemeenschap als uitschot beschouwd. Een andere broodwinning dan puinruimen en sloopgoed versjachen zit er voor hen niet in. Toch winnen ze onze sympathie, al was het alleen maar

omdat ze zich teweerstellen tegen een plaatselijke potentaat die ooit hun moeder heeft bezwangerd en zijn schuldgevoel afkoopt door hen opdrachtjes te gunnen.

Van der Loo zet de dorpsvetes en andere provinciale perikelen neer in een proza dat even knoestig en bonkig is als zijn personages, maar dat naar het einde toe onverwacht opbloeit in een heuse idylle. Een streekroman kan blijkbaar niet zonder.

Jaap Goedegebuure

Slopers, Stijn van der Loo, Querido, 240 blz., €18,95.

Vanwege hun 'foute' vader worden de broers in Mortel als uitschot beschouwd

Wij van de klei - recensie in De Standaard - België 17 feb 2012

Stijn van der Loo schreef *Slopers*, een roman die vooral intellectueel prikkelt.

Wortels zijn ongelooflijk belangrijk in de romankunst. De literaire deterministen (en hun gelijkgestemden tot op de dag van vandaag) geloofden dat het leven van een mens hoofdzakelijk bepaald werd door zijn afkomst. Het is een vraag die je nog steeds veelvuldig tegenkomt in romans: kan een individu ontsnappen aan zijn sociaal milieu, zijn wortels, zijn opvoeding? Het antwoord is haast altijd nee. Hooguit wordt de zaak soms wat rooskleuriger voorgesteld: de worteling in een familie wordt dan juist gezien als een kracht. Denk maar aan de vele romans over 'drie generaties sterke vrouwen', waarin elke nakomeling het ietsje beter heeft dan moeder, grootmoeder of overgrootmoeder.

Als *Slopers* interessante lectuur is, dan niet omdat het zo'n ongehoord formidabele roman is. Stijn van der Loo presenteert hier een vaardig verteld verhaal, goed maar niet geweldig. *Slopers* is vooral boeiend omdat Van der Loo heel expliciet ingaat op het deterministische thema. Verbeelden we ons niet vaak dat we vastzitten aan onze wortels, omdat de vlucht vooruit ons afschrikt?

De verteller in *Slopers*, Pek, heeft het niet onder de markt. Moeder is dood; vader is tijdens de Tweede Wereldoorlog met de noorderzon verdwenen. Pek en zijn broer, simpelweg Broer genaamd, staan in het dorp bekend als collaborateurskinderen. Het tweetal leeft van afbraakklusjes, betaald met Marshallhulp - het is 1954.

'Wij van Mortel zijn van de Klei, zij van Giers zijn van 't Zand.' Het Brabantse dorpje waar dit verhaal zich afspeelt, heet Mortel, en vlakbij ligt het plaatsje Giers. Mensen die worden gedefinieerd door de bodem waarop ze staan: duidelijker determinisme kan niet.

Pek heeft het gevoel dat hij geen kant uit kan. In het dorp blijven ze hem, bewijs of niet, beschouwen als een schooier met een foute vader. Hij draagt alle zorgen voor het sloopbedrijfje, want Broer is een flierefluiter. Ook voelt Pek zich verantwoordelijk voor Bennie, een achterlijke jongen die voor hem werkt. Zijn weinige trots komt voort uit het feit dat hij niet op de vlucht slaat. Maar slaat dat eigenlijk ergens op? Kan hij niet beter elders opnieuw beginnen?

De handeling komt tot een dubbele climax: het naderende onweer breekt los boven het dorp én de kermis gaat van start. Het zijn twee klassieke technieken om een plot op de spits te drijven, maar ze werken dan ook prima. Van der Loo hangt als een poppenspeler boven zijn roman. Hij verdunt stelselmatig de band tussen Pek en zijn geboortedorp, om op het einde twee verrassende omwentelingen te presenteren.

Het zou flauw zijn om te onthullen of het determinisme de bovenhand haalt in *Slopers*: dat is nu net de inzet van de roman. Maar de afwikkeling zet je in ieder geval wel aan het denken. Over de dingen die je kan veranderen in je leven en de dingen waarvan je alleen maar dént dat ze onwrikbaar zijn.

DE AUTEUR: met zijn twee vorige romans haalde Van der Loo enkele bescheiden prijzen en mooie nominaties binnen.

HET BOEK: kunnen we ontsnappen aan onze roots?

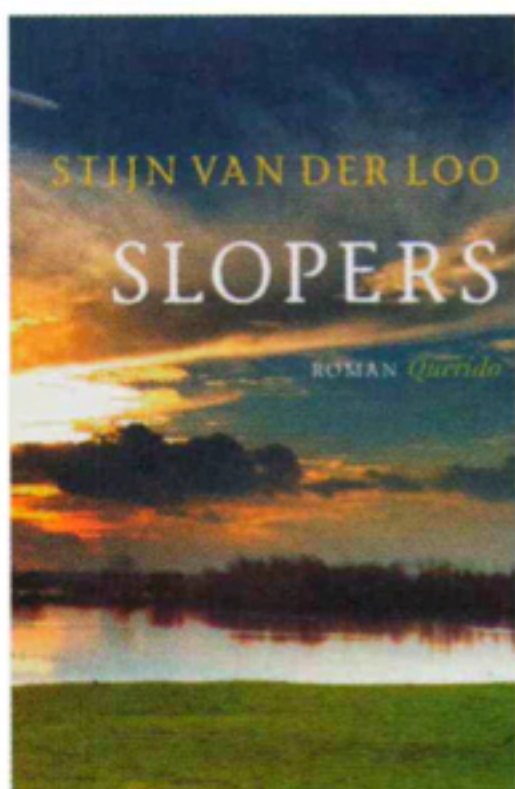
ONS OORDEEL: een vaardig verteld verhaal, dat je aan het denken zet.

STIJN VAN DER LOO

Slopers.

Querido, 236 blz., 18,95 euro.

Mark Cloostermans
© 2012 Corelio

Broer

Slopers, de derde roman van Stijn van der Loo, begint wat traag. De hoofdpersoon vertelt over zijn familiegeschiedenis, zijn slopersbedrijfje (de Gebroeders Pek), en zijn omgeving (een modderige boerse streek in het oosten van het land, in de tijd van de wederopbouw). Hij komt constant terug op de band met zijn flamboyante broer, die hij simpelweg Broer noemt, alsof een naam een overdreven luxe is, aanstellerij.

De toon van de verteller is rauw. Verongelijkt. De frustratie druipt van elke zin. Hij zorgt voor het familiebedrijf en ontfermt zich over Broer. Broer zelf zorgt nergens voor. Zijn grootste dilemma: hoe geef je al je scharrels ('projectjes') het gevoel dat ze de enige zijn?

De verantwoordelijke broer valt volledig samen met zijn werk, en dat is een beetje het probleem. Van der Loo

zet de sloopwerkzaamheden, en alle bijbehorende kopzorgen, buitengewoon geloofwaardig en gedetailleerd neer, maar het gaat ten koste van de vaart. Gepraat over werk is nou eenmaal zelden echt spannend.

Maar dan.

De hoofdpersoon moest haast wel een keer ontploffen, en vrij plotseling slaat het verhaal om. Misdaad, onthullingen, gevechten, alles erop en eraan. Vanaf het moment dat het minder over het werk gaat, en meer over de dorpschandalen en de familietrauma's van de gebroeders Pek, heeft *Slopers* een thrillerachtige vaart. En belangrijker: de broers worden rijkere personages, veelzijdiger, meer dan alleen maar of flamboyant of verantwoordelijk.

Alle stormachtige ontwikkelingen blijven onder tussen cirkelen rondom het tegelijkertijd grimmige en nuchtere inzicht van de zorgzame broer: "Wij kiezen niet, het leven kiest ons. We belanden. Meer niet."

Maar tot de laatste pagina laat Van der Loo je hopen dat er toch iets maakbaar is, dat je jezelf wél aan je haren uit de modder omhoog kan trekken, of dat je op zijn minst in iets goeds kan belanden.

Valse start, die eerste hoofdstukken. |

Stijn van der Loo: **Slopers.**

Querido, €18,95.

Ook via ako.nl.